

Motion till riksdagen 2022/23:2052

av **Teresa Carvalho m.fl. (S)**

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en aktiv arbetsmarknadspolitik som både erbjuder stöd och ställer krav på den arbetssökande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen mer handlingsfrihet att erbjuda arbetssökande de individanpassade åtgärder som bäst leder till – eller i riktning mot – en varaktig anställning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra extratjänsterna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får effektivt och individanpassat stöd att komma i arbete eller utbildning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för återinförandet av utbildningskontrakt för unga och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för införandet av en insats lik den tidigare 90-dagarsgarantin i syfte att bekämpa ungdomsarbetslösheten och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen förutsättningar att ha god fysisk närvaro i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att Arbetsförmedlingen ska stärka sin närvaro i områden med socioekonomiska utmaningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillföra Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag 100 miljoner kronor och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetslöshetsförsäkringen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av lagen om husligt arbete och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav på kollektivavtal ska omfatta alla arbetsgivare som anställer arbetstagare inom ramen för de olika subventionerade anställningarna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillföra Arbetsmiljöverket 100 miljoner kronor och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetsmiljöreglerna ska ge samma skydd för kvinnor och män oavsett yrke, bransch eller sektor och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett förtydligande av arbetsmiljölagen avseende frihet från våld och trakasserier i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillgången till företagshälsovård och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regionala skyddsombud tillträdesrätt till alla arbetsställen där det finns kollektivavtal och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en jämställd tillgång till arbetskläder och arbetsskor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett förtydligande av plattformsföretagens arbetsmiljöansvar och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa arbetslivskriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bred översyn i syfte att stoppa arbetslivskriminalitet inom lönegarantin och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för återinförd arbetsmarknadsprövning i samband med arbetskraftsinvandring och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 591 264	100 000
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	38 432 392	±0
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 926 037	2 535 000
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 830 367	±0
1:5 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	131 059	±0
1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	2 414 000	±0

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:7 Europeiska socialfonden plus m.m. för perioden 2021–2027	550 000	±0
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	43 666	±0
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	81 327	±0
1:10 Bidrag till administration av grundbeloppet	59 956	±0
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303	±0
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	1 678 000	±0
1:13 Nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	8 129 311	-1 100 000
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	1 119 813	95 000
1:15 Omställnings- och kompetensstöd genom den offentliga omställningsorganisationen	1 000 000	±0
2:1 Arbetsmiljöverket	819 020	100 000
2:2 Arbetsdomstolen	35 798	±0
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	33 722	±0
2:4 Medlingsinstitutet	57 683	±0
2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	49 968	±0
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000	±0
Summa	90 103 686	1 730 000

Aktiv arbetsmarknadspolitik

Vi socialdemokrater har en övergripande syn på arbetsmarknadspolitiken som utgår från målet om full sysselsättning. Med det menas att arbetsmarknadspolitiken ska utformas utefter målsättningen att alla som kan jobba ska jobba. Våra bevekelsegrunder för detta är flera, och omfattar både samhällliga perspektiv och individperspektiv. För den enskilde är arbetet först och främst en förutsättning för den egna försörjningen och i förlängningen det som ger oss friheten att leva vårt liv på det sätt vi själv väljer. Med jobbet följer också ofta en yrkesstolthet och en känsla av att vara behövd, och för många av oss fyller samvaron med arbetskolllegorna också en viktig social funktion.

Om man lyfter blicken och ser det sammanlagda värdet av våra gemensamma jobbansträngningar kan vi lätt konstatera att allt det som gör Sverige till Sverige – och då inte minst vår välfärd – är helt beroende av att så många som möjligt varje morgon ställer klockan för att ta sig till jobbet. Det är frukterna av vårt gemensamma arbete som möjliggör en bra och jämlik skola för våra barn, en god omsorg om våra äldre samt en offentligt finansierad hälso- och sjukvård i världsklass.

För att nå full sysselsättning behöver Sverige en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetssökande har olika behov, och därför behöver det finnas en bred uppsättning arbetsmarknadspolitiska verktyg som kan användas utefter den specifika individens förutsättningar – däribland subventionerade anställningar, matchningsstöd, arbetsmarknadsutbildning, praktik och arbetslivsinriktad rehabilitering. För att få människor som står långt ifrån arbetsmarknaden närmare arbetsmarknaden kan det ofta behövas en kedja av insatser där man kombinerar olika åtgärder. I detta arbete är samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen ofta en viktig faktor för att individen ska få bästa möjliga förutsättningar att närma sig arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen är statens arbetsmarknadspolitiska expertmyndighet och bör i större utsträckning än idag ges

förutsättningar att välja arbetsmarknadspolitiska insatser utefter den enskilde arbetsökandes behov.

Arbetsmarknadspolitiken och utbildningspolitiken går hand i hand. Det behövs mer utbildning i arbetsmarknadspolitiken och vice versa. Att vi har ett väl fungerande reguljärt utbildningssystem, ända från grundskola till universitet – och allt däremellan – är en förutsättning för att vi ska klara dagens och morgondagens kompetensförsörjning. De korta yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningarna är en elementär del av utbildningsfloran.

Vi vill dock understryka att det svenska samhällskontraktet inte enbart ska innehålla rättigheter. I kombination med ett starkt stöd ska den aktiva arbetsmarknadspolitiken även innefatta tydliga krav och förväntningar på den som söker arbete. Den som saknar nödvändig utbildning eller pratar otillräcklig svenska ska ta del av det stöd som erbjuds, och olika individersättningar bör i huvudsak vara villkorade med krav på aktivt deltagande.

Återinför extratjänsterna

Att få fler människor i arbete är en av politikens viktigaste uppgifter. Att ha ett jobb att gå till ger den enskilde egen försörjning, ett sammanhang och friheten att bestämma över sitt eget liv. Vid sidan av detta är det också en helt central del i att bryta den segregation som ligger till grund för mycket av den kriminalitet och den splittring som idag finns på många håll i vårt land.

Givet hur situationen på arbetsmarknaden ser ut är det i synnerhet viktigt att få fler utrikes födda kvinnor att gå från utanförskap till arbete. En åtgärd som har varit betydelsefull i detta avseende är extratjänsterna. Genom dem har kommuner, regioner och privata utförare inom välfärden fått möjlighet att anställa en person som står långt ifrån arbetsmarknaden till en låg kostnad. För den enskilde har extratjänsterna inneburit både arbetslivserfarenhet och en meningsfull sysselsättning.

I och med sin gemensamma budgetreservation för år 2022 slopade Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna finansieringen till extratjänsterna. Detta innebar ett hårt slag mot inte minst utrikes födda kvinnor och gruppens chanser att komma in i det svenska samhället. Vi anser att Sverige behöver fortsatta krafttag mot segregationen och vill därför återinföra extratjänsterna. För detta föreslår vi att anslaget 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser tillförs en miljard kronor.

Arbetsmarknad för alla

Den svenska arbetsmarknaden ska vara trygg och öppen för alla i arbetsför ålder – såväl unga som äldre. Vår utgångspunkt är att varje människa är en tillgång vars erfarenheter och kunskaper bör tas tillvara.

Det behövs ett starkare och mer individanpassat stöd för att människor med svag ställning på arbetsmarknaden ska komma i arbete eller utbildning – inte minst när det gäller personer med olika funktionsnedsättningar. Arbetsförmedlingen bör alltså ha den sammanhållande rollen kring individernas insatser, och samverkan med bland andra kommuner, utbildningssamordnare, socialtjänst och sjukvård behöver förbättras. Målet

ska vara att varje individ ska få det stöd och de insatser som krävs för komma i arbete eller utbildning – utan att hamna mellan några stolar under resans gång.

Gällande ungas etablering på arbetsmarknaden så behöver samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommuner och arbetsgivare förbättras även där. Ambitionen måste vara att ingen ung ska börja sitt vuxenliv som arbetslös. Unga som inte har fullföljt sin gymnasieutbildning bör i första hand uppmuntras till att fullfölja denna. Vidare har vi också för avsikt att verka för att återinföra utbildningskontrakt samt att det införs en borte gräns för hur länge unga vuxna får vara arbetslösa innan någon form av insats genomförs.

Arbetsförmedlingens lokala närvaro i hela landet

Arbetsförmedlingens uppdrag är att se till att den aktiva arbetsmarknadspolitiken finns och fungerar i hela landet. Oavsett om man bor i Norrköping, Ystad eller Övertorneå ska Arbetsförmedlingen, antingen genom egna kontor, medverkan på servicekontor eller i samverkan med kommuner, finnas där för att stötta och stödja den som behöver ett arbete.

Arbetsförmedlingens fysiska närvaro är oerhört viktig för att människor med olika behov ska få det stöd de behöver för att komma i arbete. Närvaron är också en förutsättning i upprätthållandet av ändamålsenliga arbetsgivarkontakter och samverkan med kommunerna. Arbetsförmedlingen måste kort och gott finnas till hands och vara en aktiv och sammanhållande aktör i arbetet med att åstadkomma en bättre fungerande arbetsmarknad i hela landet.

Arbetsförmedlingen fick under den föregående socialdemokratiska regeringen uppdraget att förstärka sin närvaro i områden med socioekonomiska utmaningar där människor gått länge utan jobb. Detta uppdrag bör ligga fast. Med stärkt kapacitet och en bättre samverkan med kommuner och idéburen sektor ska Arbetsförmedlingen se till att fler tar sig vidare till jobb och egen försörjning.

Permanent nivåerna i arbetslöshetsförsäkringen

Arbetslöshetsförsäkringen är en viktig omställningsförsäkring vars grundläggande funktion är att se till att den som förlorar jobbet inte också blir fattig. Vid sidan av att vara en trygghet i vardagen motverkar den också att löner pressas neråt och spelar en viktig roll i att stabilisera samhällsekonomin i kriser. Vår ambition som socialdemokrater är att Sverige ska ha en välfärd i absolut världsklass, och i detta ingår en stark arbetslöshetsförsäkring.

Att vi har en trygg arbetslöshetsförsäkring är en fråga om anständighet. Alla människor kan någon gång drabbas av arbetslöshet, vilket för individen kan ge upphov till omfattande ångest och stress. Arbetslöshetsförsäkringen ska finnas där för att lindra en del av oron. När tillvaron sätts i gungning av att mamma eller pappa blir av med jobbet ska barnen inte behöva ta smällen genom att gå till skolan med trasiga vinterskor.

Det första den förra moderatledda alliansregeringen gjorde när de tillträdde 2006 var att chockhöja avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen och försämra villkoren. I och med detta ingrepp föll medlemskapet i a-kassan från 80 procent av arbetskraften till 66 procent, vilket inte kan beskrivas som annat än ett slag i magen på svenska löntagare.

I kontrast till detta har vi socialdemokrater sedan vi tillträdde i regering 2014 gjort flera förstärkningar och förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen. År 2015 höjdes både den inkomstrelaterade ersättningen och grundersättningen, vilket var den första höjningen sedan 2002. Åren därpå förbättrade vi reglerna för deltidsarbetslösa och minskade antalet karensdagar.

Under coronapandemin drev den socialdemokratiskt ledda regeringen igenom förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen som syftade till att fler löntagare skulle få ut 80 procent av lönen – förstärkningar som vi sedermera gick till val på att bibehålla. Vi vill både ha kvar de höjda taknivåerna inom inkomstbortfallsförsäkringen samt den höjda grundersättningen i försäkringen. Att permanent höja nivåerna på detta sätt kommer innebära att fler som jobbat omfattas av den trygghet som arbetslöshetsförsäkringen ger.

Vidare vill vi verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska bli bättre anpassad till dagens arbetsmarknad. Fler ska kunna kvalificera sig och anslutningsgraden bör öka. Därtill bör regelverken utformas på ett sånt sätt att de fungerar bättre även för exempelvis frilansare och andra som har varierade inkomster och arbetstider.

Trygghet på arbetsmarknaden

Den svenska arbetsmarknadspolitiken ska se till att värna behoven av både trygghet och tillväxt. För att detta ska fungera även framgent måste det råda balans mellan arbetsmarknadens parter som ger vanliga löntagare goda förutsättningar att leva trygga, fria och friska liv – samtidigt som företag, branscher och sektorer ges möjligheter att växa och utvecklas i en allt mer globaliserad och konkurrensutsatt värld.

Svensk arbetsmarknad präglas sedan länge av en tradition av samförstånd. Arbetsmarknadens parter gemensamma intressen och kompromissorienterade inställning har skapat en trygg arbetsmarknad med få konfliktdagar jämfört med andra länder. Medlingsinstitutets statistik gör gällande att vi har väsentligt lägre antal förlorade dagar till följd av konflikt jämfört med våra nordiska grannländer.¹ Om detta måste vi slå vakt. Vi socialdemokrater kommer aldrig att vika en tum när det handlar om att försvara den svenska modellen.

Reformen för LAS, trygghet och omställning som trädde i kraft den 1 oktober 2022 visar på kraften och vitaliteten i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Överenskommelsen som ligger till grund för det nya huvudavtalet och reformerna skapar med sin helhet en balans mellan arbetsmarknadens parter som i det långa loppet är till fördel för båda sidor. För arbetstagarsidan innebär reformen först och främst väsentligt bättre möjligheter till omskolning eller vidareutbildning under hela arbetslivet, tack vare det nya omställningsstudiestöd som ger alla med minst åtta års arbetslivserfarenhet möjlighet att studera i upp till ett år med 80 procent av sin lön. Förändringarna medför också att allmän visstid avskaffas och ersätts med särskild visstid där övergången till tillsvidareanställning sker mycket snabbare – tiden halveras, och genom ett nytt omställnings- och kompetensstöd får även de anställda som inte omfattas av kollektivavtal rätt till omställningsstöd när anställningen är på väg att upphöra.

¹ <https://www.mi.se/medling-konflikt/konfliktstatistik/>.

Uppgörelsen är enkelt sammanfattat ett styrkeprov för den svenska modellen, och vi socialdemokrater kommer mycket noggrant att efterse att den partsöverenskomna helhet som utgör reformens fundament respekteras.

Vi vill också adressera den problematik som kringgärdar lagen om husligt arbete. Vissa förbättringar har emellertid skett i och med att Sverige år 2018 ratificerade ILO:s konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbete, men för att gå till botten med problemen som alltjämt föreligger förordar vi en översyn av lagen med målet att ge arbetstagare som jobbar hemma hos andra samma villkor avseende arbetstider, arbetsmiljö och arbetsrätt som andra yrkesgrupper. Detta är en viktig fråga inte minst för landets otaliga personliga assistenter.

Vidare anser vi att krav på kollektivavtal bör omfatta alla arbetsgivare som anställer arbetstagare inom ramen för de subventionerade anställningarna.

Arbetsmiljö

Ingen ska behöva dö på eller av sitt arbete. Varje gång det sker bör betraktas som en tragedi för både de inblandade och för samhället. I det moderna arbetslivet måste ambitionen vara att alla ska ha en trygg och säker arbetsmiljö där man inte riskerar att bli sjuk, skadad eller än värre – sätta livet till.

Varje år dör 40–50 personer i Sverige på sitt arbete. En stor del av de bakomliggande riskerna och orsakerna skulle sannolikt kunna förebyggas genom ett noggrant och systematiskt arbetsmiljöarbete. Ett väl fungerande samarbete mellan arbetsgivare och lokala eller regionala skyddsombud är oerhört viktigt.

Ambitionerna för arbetsmiljöpolitiken behöver höjas. Resurserna till Arbetsmiljöverket behöver fortsätta att öka, inte minst för att de ska ha möjlighet att anställa fler arbetsmiljöinspektörer. Målet bör vara att på sikt uppfylla ILO:s rekommendation om en inspektör per 10 000 arbetstagare. Stärkt kunskap och forskning kring arbetsmiljö är en annan viktig pusselbit. Sverige ska ligga i framkant när det gäller arbetsmiljöarbetet.

Vår ambition är också att arbetsmiljöreglerna ska ge samma skydd för kvinnor och män, oavsett yrke, bransch eller sektor. Arbetsmiljölagen trädde i kraft under 70-talet då fler hade manuella arbeten, fasta anställningar och en större del av arbetskraften var män, vilket har resulterat i att arbetsmiljöregelverket till övervägande del har syftat till att reglera den fysiska arbetsmiljön. Vi anser emellertid att tydliga och ändamålsenliga regler vad gäller det organisatoriska och psykosociala bör vara av lika central betydelse. Det bör övervägas huruvida möjligheterna att meddela sanktionsavgifter bör utvidgas till att även omfatta överträdelse mot systematiskt arbetsmiljöarbete och organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö.

Frågan om genomförande av ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet² (ILO 190) är en annan viktig och aktuell fråga som rör arbetsmiljöpolitiken. En särskild utredare har bland annat föreslagit att det ska införas ett förtydligande i arbetsmiljölagen om att arbetsmiljön, så långt som möjligt, ska vara fri från våld och trakasserier. Vi ser positivt på utredningsförslagen och avser verka i riktning för att konventionen ska ratificeras.

Vi vill också verka för att förbättra tillgången till företagshälsovård. Arbetsmiljölagen bör ändras på ett sätt där det är tydligt att arbetsgivaren behöver säkerställa tillgången till företagshälsovård för alla anställda.

² <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/10/sou-202186/>.

Utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud

Det systematiska arbetsmiljöarbetet är helt centralt för att åstadkomma en säker, trygg och trivsamt arbetsmiljö på svenska arbetsplatser. Ett effektivt och bra arbetsmiljöarbete handlar i hög grad om att upptäcka och åtgärda brister innan de orsakar någon form av olycka eller ohälsa. Alla företag med fem anställda eller fler ska ha minst ett skyddsombud. I de fall som det saknas en lokal skyddsorganisation har de regionala skyddsombuden livsviktig betydelse i att upptäcka och påvisa arbetsmiljöbrister. Det kan dels handla om att åtgärda rent livsfarliga brister såsom avsaknad av adekvat skyddsutrustning, men också frågor som rör den mer organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön såsom stress, dålig schemaläggning eller mobbning.

Den föregående socialdemokratiskt ledda regeringen lade förslag som syftade till att utvidga tillträdesrätten för regionala skyddsombud så att de skulle ges rätt att verka på alla arbetsplatser med kollektivavtal. Detta till skillnad från idag – då det är ett krav att arbetsplatsen måste ha fackligt anslutna bland de anställda. I den senaste statliga utredningen på temat (SOU 2022:47) föreslås att de regionala skyddsombuden ska få tillträdesrätt till alla arbetsplatser med kollektivavtal. Vi socialdemokrater är alltså övertygade om att detta är helt rätt väg att gå för att skapa bättre förutsättningar för ett bra arbetsmiljöarbete på fler svenska arbetsplatser – och på så vis ytterst förbygga att fler ska behöva dö eller bli sjuka av eller på sitt arbete.

Stärka kvinnors rätt till god arbetsmiljö

För att säkra morgondagens välfärd behöver fler kunna orka arbeta ett helt arbetsliv med hälsan intakt. En förutsättning för att vi ska hålla oss vid god fysisk och psykisk vigör är att vi har en trygg, säker och trivsamt arbetsmiljö. En viktig arbetsmiljöfråga för inte minst många kvinnor inom offentlig sektor är tillgången till arbetskläder och arbetskor. I de kvinnodominerade yrkena är nämligen tillgången till arbetskläder och arbetskor som kan förebygga belastningsskador inte lika självklar som inom andra branscher och sektorer. Detta vill vi ändra på. Vi vill stärka kvinnors villkor på arbetsmarknaden, och en del i detta är att göra tillgången till arbetskläder och arbetskor jämställd.

Förtydliga arbetsmiljöansvaret för plattformsföretag

Vi ser mer än gärna att det växer fram fler jobb inom alla sektorer i Sverige, men det får inte ske på bekostnad av schysta löner och arbetsvillkor. Alla som jobbar i Sverige har också rätt till en trygg och säker arbetsmiljö.

Dessa föresatser har på senare år kommit att utmanas i allt högre grad, inte minst i och med framväxten av plattformsföretagen som idag kan smita undan sitt ansvar för arbetsmiljön genom att gömma sig bakom en mobilapplikation. Genom att hävda att man blott utgör en tjänsteförmedling – dvs. kopplar samman köpare och säljare – kan man komma undan att ta något ansvar för under vilka villkor själva tjänsten utförs.

Resultatet av detta är inte sällan att människor med usel lön och undermålig arbetsutrustning får finna sig i en tillvaro utan de grundläggande skyddsnet som den svenska modellen bör garantera. Så här kan vi inte ha det. Det måste vara tydligt och förutsägbart vem som har ansvar för arbetsmiljön, och därför bör den som anlitar egenföretagare, frilansare, plattformsarbetare eller underentreprenörer i vissa fall få bära det ansvaret.

Fortsatta krafttag mot arbetslivskriminalitet

Arbetslivskriminalitet är ett tämligen utbrett fenomen i Sverige. Det handlar om kriminella företag som bygger sin verksamhet och skaffar sig konkurrensfördelar genom svartjobb, illegal arbetskraft, skenanställningar, människohandel, usel arbetsmiljö och olika bidragsbrott. Vår övergripande uppfattning kring detta är att det ska vara svårt att fuska, enkelt att åka fast och kännbart att bli straffad.

Genom de alltför liberala regler för arbetskraftsinvandring som Moderaterna gett upphov till har Sverige i praktiken haft dörren på vid gavel för detta ovälkomna fenomen. Multikriminella aktörer har kunnat utnyttja arbetstagare på ett ofta fullkomligt hänsynslöst sätt samtidigt som seriösa och skötsamma företag har fått sin verksamhet hotad till följd av orimlig och orättvis lågpris konkurrens.

För att få ordning på problemen med arbetslivskriminalitet behöver vi först och främst skärpa upp kraven för arbetskraftsinvandring. Det myndighetsgemensamma fokuset på att bekämpa förekomsten av arbetslivskriminalitet bör ligga fast, och Arbetsmiljöverket bör ges fortsatt goda förutsättningar att samordna det arbetet. Den föregående socialdemokratiska regeringen tog initiativ till att få på plats regionala centra mot arbetslivskriminalitet som fungerar som nav för planering, genomförande och uppföljning av aktiviteter riktade mot att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Satsningen på dessa bör fortsätta. Många aktörer pekar också på behovet av bättre sekretessregler som en viktig del för att effektivare kunna bekämpa arbetslivskriminaliteten. En utredning som dels tagit sikte på detta (Fi2021/02442) har tillsatts och har lämnat sitt slutbetänkande under året. Vår ambition är att verka för ett regelverk som ger myndigheter, kommuner och andra relevanta aktörer goda förutsättningar att bekämpa arbetslivskriminaliteten samtidigt som den personliga integriteten värnas.

Den föregående socialdemokratiskt ledda regeringen tillsatte också en delegation mot arbetslivskriminalitet med representation från bland andra arbetsmarknadens parter som har till uppdrag att öka kunskapen om arbetslivskriminaliteten samt stödja de aktörer som bekämpar densamma. Delegationen jobbar fram till februari 2025 och vi socialdemokrater ämnar noggrant följa huruvida delegationens arbete och slutsatser tas tillvara.

Vidare anser vi att den nationella strategin mot arbetslivskriminalitet innehållandes 45 åtgärder som togs fram av den föregående socialdemokratiska regeringen fortsatt bör peka ut riktningen för det arbete som bedrivs på området.³ Åtgärderna syftar enkelt sammanfattat till att trycka tillbaka kriminaliteten och städa upp på svensk arbetsmarknad och delas upp under följande sju områden:

1. Minska utrymmet för kriminella aktörer på arbetsmarknaden
2. Effektivare tillsyn och kontroll
3. Mer kännbara sanktioner
4. Bättre samarbete mellan myndigheter, kommuner och arbetsmarknadens parter
5. Bättre information och ökad kunskap
6. Bättre registerförfattningar och sekretessbestämmelser
7. Utvecklat internationellt samarbete och EU-samarbete

³ <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2022/07/nationell-strategi-mot-arbetslivskriminalitet/>.

Stoppa arbetslivskriminalitet inom lönegarantin

Lönegarantin är ett viktigt skydd för arbetstagare vars arbetsgivare försätts i konkurs eller rekonstruktion. Inte minst i nuvarande osäkra ekonomiska läge med en stundande lågkonjunktur som riskerar att medföra fler konkurser och rekonstruktioner fyller lönegarantin en central roll.

Riksrevisionens granskning av lönegarantin från tidigare i år visar dock att det finns tydliga indikationer på ett relativt omfattande missbruk av den. Riksrevisionen har i rapporten bedömt att cirka 6–9 procent av utgifterna för lönegarantin i konkurser för 2020 kan kopplas till misstänkt missbruk, vilket motsvarar 100–150 miljoner kronor ett genomsnittligt år. Det är naturligtvis helt oacceptabelt att lönegarantin utnyttjas på detta sätt som en del av den organiserade arbetslivskriminaliteten.

Den tidigare S-ledda regeringen beslutade den 15 oktober 2021 om ett uppdrag åt Skatteverket att utreda och lämna förslag på åtgärder som krävs för att hindra felaktiga utbetalningar som upptäcks i samband med handläggning och kontroll av lönegarantiärenden samt lämna nödvändiga författningsförslag. I skälen för beslut angav regeringen att Skatteverket borde ta över ansvaret för hantering av lönegarantins utbetalningsverksamhet. Den 3 juni redovisade Skatteverket regeringsuppdraget genom promemorian Lönegaranti till Regeringskansliet. I promemorian föreslås författningsändringar som behöver genomföras för att ansvaret för utbetalning av garantibelopp överförs från länsstyrelserna till Skatteverket. Vidare föreslås att Skatteverket ska kontrollera att en arbetstagare har rätt till garantibelopp, att införa utökade möjligheter att lämna uppgifter mellan aktörerna i lönegarantiärenden och att det införs en skyldighet att lämna uppgifter som behövs för att utreda och rätta ett beslut om lönegaranti. Härutöver föreslås bl.a. att överprövningsförfarandet ändras och att det införs en överklaganderätt för Skatteverket. Skatteverket bedömer att det finns behov av utredning av ytterligare områden av lönegarantisystemet och att dessa områden sammanfaller med de som Riksrevisionen pekar på i sin granskning av lönegarantisystemet.

Som den tidigare S-ledda regeringen konstaterade i uppdraget till Skatteverket bör Skatteverket ta över ansvaret för hanteringen av lönegarantins utbetalningsverksamhet. Både Riksrevisionen och Skatteverket pekar på flera ytterligare områden i lönegarantisystemet som de bedömer behöver ses över, det gäller bl.a. förfarandet för ansökan om ersättning och beslutanderätten. Den tidigare S-ledda regeringen har också i skrivelse 2021/22:285 Riksrevisionens rapport om den statliga lönegarantin framfört till riksdagen att en bredare översyn krävs. Vi socialdemokrater anser därför att en bred översyn av lönegarantin bör göras för att stoppa arbetslivskriminalitet inom lönegarantin.

Arbetskraftinvandring – återinför arbetsmarknadsprövning

Sverige har alltjämt ett för liberalt regelverk för arbetskraftsinvandring. Den okontrollerade ordning som gällt de senaste cirka tio åren är i huvudsak ett resultat av Moderaternas politiska vilja och ansträngningar. Vi socialdemokrater anser att arbetskraftinvandringen behöver skärpas.

Arbetskraftinvandring ska bara vara möjligt i de fall det inte går att hitta någon i Sverige som kan ta jobbet. Vi anser i grunden att det är en rimlig ordning att de jobb som finns i första hand bör gå till människor som redan finns i Sverige och idag saknar arbete.

Arbetskraftsinvandringen resulterar dock i fler konsekvenser än att den tränger ut arbetslösa som redan finns i vårt land – det har också blivit en mekanism i gödandet av den utbredda arbetslivskriminaliteten. Vi kan aldrig acceptera att människor från andra länder utnyttjas i Sverige, emellanåt under rent horribla former. Vårt land kan inte heller vara en fristad för oseriösa och kriminella företagare vars girighet och fiffel riskerar att konkurrera ut seriösa och skötsamma företag.

En utredning har under 2022 tillsatts för att bland annat analysera och ta ställning till hur ett nytt och effektivt system för arbetsmarknadsprövning vid arbetskraftsinvandring kan utformas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 juli 2023. När utredningen har presenterat sina förslag bör regeringen utan dröjsmål gå vidare och utarbeta ett lagförslag för behandling i riksdagen.

Teresa Carvalho (S)

Johanna Haraldsson (S)

Serkan Köse (S)

Paula Holmqvist (S)

Jamal El-Haj (S)

Sofia Amløh (S)

Jim Svensk Larm (S)